

Nr 223.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående nedläggande av statens centralfryshus i Hallsberg; given Stockholms slott den 17 april 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Sven Linders.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 april 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Linders anför:

Under återopande av tidigare från statens lagerhus- och fryshusstyrelse erhållet meddelande, att kylmaskinläggningen i statens centralfryshus i Hallsberg vore till salu, har aktiebolaget svenska fryserierna, Göteborg, i skrivelse till nämnda styrelse den 6 februari 1925 anhållit om offert å anläggningen i fråga, vilken bolaget önskade förvärva för utökning av sin fiskfrysningensanläggning. Till svar härå överlämnade styrelsen till bolaget avskrifter av för uppförande av anläggningen upprättade kostnadsförslag samt anhöll tillika om anbuds avgivande.

Samtidigt med denna skriftväxling pågick underhandlingar mellan lagerhus- och fryshusstyrelsen och Stockholms isaktiebolag och inkom bolaget den 11 februari till styrelsen med en skrivelse, däri bolaget, med förmälan att bolaget ämnade här i staden upprätta en fabrik för tillverkning av is, hem-

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 1 saml. 182 häft. (Nr 223.)

ställde att mot en köpeskilling av 50,000 kronor få inköpa vissa till nämnda centralfryshus hörande maskiner, nämligen kylmaskinanläggningens tre huvudaggregat inklusive samtliga hjälpmaskiner, apparater, kylbatterier, verktygsmaskiner, verktyg och inventarier, men exklusive luftkylare och fläktar. Bolaget meddelade tillika, att bolaget önskade besked snarast möjligt, huruvida anbudet antoges, enär bolaget från Amerikas förenta stater erhållit erbjudande att inköpa ett komplett kylmaskineri för ett belopp av 12,000 dollars fob. Newyork.

I anslutning till skrivelsen var vid densamma fogat ett samma dag dagtecknat anbud.

Med anledning av vad sålunda förekommit och ehuru, trots anmaning, från aktiebolaget svenska fryserierna icke inkommit något fast anbud å maskinanläggningen i fråga — bolaget var enligt uppgift därtill förhindrat på grund av bortovaro av en av dess intressenter — ansåg sig lagerhus- och fryshusstyrelsen böra underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning, enär fara eljest syntes föreligga, att något nytt erbjudande icke skulle inom rimlig tid framkomma.

Styrelsen har i sin skrivelse i ämnet, dagtecknad den 5 mars 1925, anfört bland annat följande.

Styrelsen ville erinra dels därom att riksdagen vid flera tillfällen uttalat sig för att, därest fryshusen och spannmålslagerhusen icke på annat sätt kunde nyttiggöras, desamma borde försäljas eller uthyras, dels ock att byggnadsstyrelsen i sin den 5 juni 1923 avgivna redogörelse för den på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 29 september 1922 verkställda besiktning å centralfryshuset och spannmålslagerhusen föreslagit, att centralfryshuset skulle nedrivas för undvikande av ras och användbar material försäljas, i den mån den icke kunde av staten för annat ändamål användas. För egen del ansåge lagerhus- och fryshusstyrelsen — även om styrelsen ej delade byggnadsstyrelsens uppfattning om byggnadens beskaffenhet — att det ej torde finnas möjlighet att inom överskådlig tid nyttiggöra huset eller uthyra det, varförutom omkostnaderna för anläggningen varje år uppginge till omkring 12,000 kronor i utgifter för elektrisk energi, lön åt tillsyningsman och underhåll.

Styrelsen hade därför ansett sig böra underställa Kungl. Maj:t frågan om försäljning av ifrågavarande maskiner i det skick, frågan befunno sig, enär eljest fara föreläge, att något nytt erbjudande inom rimlig tid icke framkomme. Genomförandet av totalförbudet inom Amerikas förenta stater hade nämligen medfört, att ett flertal bryggerier nedlagt driften och utbjöde sina kylmaskiner för låga priser, varför tillgången på kylmaskiner vore större än efterfrågan. Dessutom finnes ingen anledning förvänta, att en annan anläggning av så stora dimensioner, att Hallsbergsmaskinerna kunde användas, skulle komma till utförande inom överskådlig tid. Styrelsen finge fördenskull underställa Kungl. Maj:t frågans avgörande och an hålla om direktiv, huru i ärendet skulle förfaras.

Av för styrelsen tillgängliga handlingar framginge, att kostnaden för inköp av kompressorerna uppgått till 169,150 kronor, för motorerna till 73,375 kronor, för pumparna till 23,875 kronor, samt att installationen, inklusive

hjälpapparater, elektrisk instrumentering m. m., dragit en kostnad av 900,000 kronor.

Av till styrelsen från Stockholms isaktiebolag inkomna handlingar framginge, att Luth & Roséns elektriska aktiebolag för installerandet av fryshusmaskineriet i en ny kylanläggning samt kompletterande av detsamma med apparater för istillverkning betingat sig en ersättning av minst 450,000 kronor.

För den händelse Kungl. Maj:t skulle besluta, att maskinerna skulle försäljas, torde ej vara skäl att behålla övriga inventarier, utan borde då jämväl dessa salubjudas; och torde det vara lättare att vinna köpare av ångpannor, hissar, transportvagnar och övriga inventarier än av kylmaskineriet. Dessutom torde Kungl. Maj:t för sådant fall uppdraga åt styrelsen att under hand ombesörja försäljningen på sätt, som skedde beträffande statens provisoriska fryshus i Malmö, då härigenom otvivelaktigt uppnåddes det bästa resultatet. Skulle maskiner och inventarier bli försålda, funnes väl ej längre något skäl för bibehållande av själva byggnaden i statens ägo, utan torde väl följden bli, att jämväl denna komme att försäljas eller nedrivas.

Därest anläggningen skulle förlora sin karaktär av kylhusanläggning, hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för att det mellan statens fryshusstyrelse och vattenfallsstyrelsen i juli månad 1919 avslutna kontrakt om leverans av elektrisk energi med senare tillägg, vilket gällde år 1935, måtte omedelbart upphöra att gälla, då styrelsens utgiftsstat på grund av detsamma varje år belastades med ett belopp av cirka 8,000 kronor utan att motsvarande energi uttoges.

Över framställningen har statskontoret den 13 mars 1925 avgivit utlåtande av följande innehåll.

Då lagerhus- och fryshusstyrelsen uppgivit, att det ej torde finnas möjlighet att inom överskådlig tid nyttiggöra centralfryshuset i Hallsberg samt att omkostnaderna för detsamma årligen uppginge till 12,000 kronor, ansåge även statskontoret, att en försäljning av fryshusets inventarier borde komma till stånd. Av styrelsens framställning torde vidare få anses framgå, att utsikterna att erhålla förmånligare anbud på kylmaskinanläggningen än det av Stockholms isaktiebolag avgivna torde vara synnerligen små. Övervägande skäl syntes därför tala för, att detta anbud antoges.

Även centralfryshusets övriga inventarier torde — såsom styrelsen framhållit — böra förseljas, och hade statskontoret för sin del icke något att erinra mot, att lagerhus- och fryshusstyrelsen — i likhet med vad som genom Kungl. Maj:ts brev den 18 augusti 1922 ägt rum beträffande inventarierna vid fryshuset i Malmö — bemyndigades att på de för staten förmånligaste villkor, som kunde betingas, försälja nämnda inventarier.

Beträffande därefter lagerhus- och fryshusstyrelsens framställning, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder i syfte att det mellan statens fryshusstyrelse och vattenfallsstyrelsen på sin tid avslutade kontrakt om leverans av elektrisk energi måtte omedelbart upphöra, föreställde sig statskontoret, att Kungl. Maj:t icke torde vilja, på sätt styrelsen syntes hava tänkt sig, ordna detta mellanhavande mellan lagerhus- och fryshusstyrelsen, å ena, samt vattenfallsstyrelsen, å andra sidan. Framställningen i denna del syntes därför icke böra föranleda annan Kungl. Maj:ts åtgärd än att Kungl. Maj:t uppdroge åt statens lagerhus- och fryshusstyrelse att med vattenfallsstyrelsen

söka träffa preliminärt avtal om upphörande av berörda kontrakt mot den ersättning, varom styrelserna kunde enas.

Ersättningsfrågan torde därefter böra underställas Kungl. Maj:ts prövning; och syntes ersättningsbelopp, som kunde komma att tillerkännas vattenfallsstyrelsen, kunna anvisas av de medel, som komme att inflyta vid försäljning av inventarierna vid centralfryshuset.

I skrivelse den 2 april 1925 har härefter på given anledning statens lagerhus- och fryshusstyrelse — med överlämnande av ett mellan styrelsen och Stockholms isaktiebolag under förutsättning av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande ingånget avtal om överlåtelse å bolaget av kylmaskinerianläggningen i fråga mot en köpeskilling av 50,000 kronor — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte i proposition inhämta riksdagens medgivande till försäljning av de till centralfryshuset hörande maskiner och övriga lösören.

Sedan sistnämnda skrivelse inlämnats till Kungl. Maj:t, inkom från aktiebolaget svenska fryserierna meddelande om, att nämnda bolag nu vore berett att avgiva ett fast anbud å maskineriet i fråga, och ingav bolaget den 8 april 1925 till jordbruksdepartementet ett anbud av följande lydelse:

»Undertecknad, Aktiebolaget Svenska Fryserierna, erbjuder sig härmed att på egen bekostnad samt på nedanstående villkor övertaga, losstaga samt från fryshuset i Hallsberg senast inom ett år borttransportera följande maskin-anläggning, bestående av: kylmaskinerianläggningens 3 stycken huvudaggregat (kompressorer, motorer, remmar) inklusive samtliga hjälpmaskiner, apparater, kylbatterier, verktygsmaskiner, verktyg, reservdelar, inventarier, elektrisk instrumentering, ozon- och distanstermometerapparater, men exklusive luftkylare och fläktar.

För uttagning av maskinerna ur maskinsalen erhåller köparen tillåtelse att upptaga tillräckligt stort hål i väggen åt järnvägsspåret. Hålet igensättes på köparens bekostnad. För övrigt utföres inga som helst efterlagningar av köparen men tillkommer det köparen hålla kompetent person på platsen, som ansvarar för att största möjliga aktsamhet iakttages vid nedtagning av maskiner och rörledning, så att byggnaden icke onödigtvis skadas.

För ovanstående anläggning i sin helhet förbinda vi oss att betala en summa i ett för allt stor *kronor sextiofemtusen (65,000: —)* per extra kontant.»

Sedan härefter Stockholms isaktiebolag delgivits sagda anbud, har av detta bolag ingivits ett anbud å 66,000 kronor av i huvudsak enahanda lydelse som det av aktiebolaget svenska fryserierna avgivna. Enligt vad jag erfarit torde dock isbolagets anbud icke omfatta ozon- och distanstermometeranordningarna.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla en i samband med berörda försäljning uppkommen fråga om försäljning jämväl av en lägenhet, benämnd Backstugan nr 1 i Hallsbergs köping.

I ovan omförmälda skrivelse den 2 april 1925 har statens lagerhus- och fryshusstyrelse i detta ämne anfört följande.

I samband med uppförandet av centralfryshuset inköpte lagerhusbyggnadskommissionen att tjäna till bostad åt fryshusdirektören en villalägenhet, Backstugan nr 1 med jordregisterbeteckning Berg 1¹⁴ i Hallsbergs köping. Fastigheten inköptes av lagerhusbyggnadskommissionen för 30,000 kronor. Som ersättning för att fastigheten skulle få disponeras omedelbart utbetaltes 2,000 kronor, varjämte vissa ändringsarbeten, som vidtagits för att i byggnaden inreda två bostadslägenheter, dragit en kostnad av omkring 20,000 kronor. I skatt för fastigheten hade sista året erlagts 171 kronor 6 öre och underhållskostnader och andra utgifter hade under sista tiden uppgått till omkring 600 à 700 kronor årligen. Med nuvarande hyror lämnade fastigheten en årlig bruttoinkomst av 2,000 kronor. Då med fryshusets nedläggning ingen anledning funnes att för statens räkning behålla fastigheten och denna under nuvarande förhållanden icke kunde förränta det däri nedlagda kapitalet, ville styrelsen hemställa, att jämväl denna fastighet bleve försäld. Sedan till styrelsen inkommit anbud å fastigheten, hade styrelsen efter att hava undersökt, huruvida icke högre pris skulle kunna erhållas, men så icke syntes vara förhållandet, med anbudsgivaren tandläkaren Axel Neideman avslutat preliminiärt försäljningskontrakt rörande fastigheten. Styrelsen ansåge försäljningsavtalet vara för staten förmånligt, särskilt om hänsyn toges till, att inköpet av fastigheten och ändringsarbetena ägt rum vid en tidpunkt, då såväl fastighetsvärden som arbetskostnader vore synnerligen höga, samt ändringsarbetena icke torde hava i nämnvärd grad bidragit till att öka fastighetens försäljningsvärde.

Sedermåra har emellertid från Hallsbergs församling uttalats önskemål att få inköpa fastigheten i fråga till komministerboställe, och har i telegram till jordbruksdepartementet den 8 april 1925 E. J. Andersson å Hallsbergs kyrkoråds vägnar, under förbehåll av kyrkostämmans godkännande, för nämnda lägenhet avgivit ett anbud å 33,000 kronor.

Då med all sannolikhet statens centralfryshus i Hallsberg icke inom överskådlig tid torde komma att användas för det ändamål, vartill det varit avsett, och då dessutom frysmaskineriet trots omsorgsfull vård förfares samt dess vård och underhåll årligen medföra utgifter för statsverket, anser jag alla skäl tala för, att nämnda maskineri vid gynnsamt tillfälle försäljes. På grund av vad i ärendet anförts, synes mig ett dylikt tillfälle nu vara för handen, i det att högre anbud, än de, som nu äro beroende av Kungl. Maj:ts prövning, icke inom en något så när rimlig tid torde kunna påräknas. Det är därför min avsikt att framdeles föreslå Kungl. Maj:t att antaga ett av dessa anbud, varvid det från aktiebolaget svenska fryserierna synes mig vara att föredraga. Visserligen ligger nämnda anbud 1,000 kronor under Stockholms isaktiebolags — varjämte det förstnämnda omfattar ytterligare delar av apparaturen, vilka dock, enligt vad jag inhämtat, äro av synnerligen svårrealiserbar natur — men då aktiebolaget svenska fryserierna enligt vad ovan angivits ämnar använda frysmaskineriet för utökande av sin fiskfrysningssanläggning och sålunda maskineriet, därest det överlåtes till detta bolag, mera torde komma att tjäna det ändamål, varför centralfryshuset tillkommit, och då slutligen det svenska västkustfisket ävenledes härigenom

Departements-
chefen.

skulle kunna tillföras vissa fördelar, förmenar jag, att ett antagande av det något lägre anbudet kan vara motiverat.

En försäljning av frysmaskineriet medför givetvis nedläggandet av centralfryshuset i Hallsberg för all framtid. Att under sådana omständigheter bibehålla övriga inventarier jämte fastigheterna under lagerhus- och fryshusstyrelsens förvaltning och låta statsverket vidkännas årliga omkostnader för underhållet därav, synes mig icke kunna komma i fråga, varför, i händelse av maskineriets försäljning, åtgärder torde böra vidtagas dels för att avyttra övriga inventarier och dels för att fastigheterna antingen bliva använda för annat statligt ändamål eller också försålda. Någon tvekan om, att lägenheten Backstugan nr 1 bör försälas omedelbart, torde icke kunna finnas, och synes mig härvid anbudet från Hallsbergs församling i första hand böra komma i fråga.

Ett beslut om nedläggande för all framtid av centralfryshuset i Hallsberg är emellertid av genomgripande betydelse. Såväl på grund härav som ock i betraktande av de stora belopp, som nedlagts i ifrågavarande anläggning, och det ringa vederlag, som kan utvinnas vid ett realiserande nu, torde riksdagens medgivande böra inhämtas jämväl till avyttrandet av kronans till fryshusanläggningen hörande lösa egendom.

Jag hemställer fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för försäljning eller annan ändrad disposition av till statens centralfryshus i Hallsberg hörande maskinerier, övriga inventarier samt fastigheter.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Nils Flodman.